

Talekonst och passion.
Skalden och filosofen Thomas Thorild.
En antologi. Redaktör: Kenneth Gustafson.
Kungälv: Thomas Thorild Sällskapet
2013. 223 s.

Andra försökte vinna de inflytelserikas bevågenhet och ynnest, men skalden och filosofen Thomas Thorild (1759-1808) stötte snarare bort dem. Hårda ord om ”krönta barn” var inte ägnade att vinna Gustaf III:s gillande, och när kungen i samband med skaldens disputation försökte närma sig honom, brydde sig Thorild inte om att ta till vara denna lockande möjlighet. Med de båda stora smakdomarna i vitterhetens värld, Johan Henrik Kellgren och Carl Gustaf af Leopold, invecklade han sig i en långvarig och förbittrad fejd, som ger ekon i litteraturhistorien ännu i våra dagar. Något stort namn i litteraturen kunde han inte bli på detta sätt. År 1793 dömdes han till landsförvisning, vilket inte hindrade, att han fick bosätta sig i Sveriges tyska besittningar, där han blev överbibliotekarie och senare även professor vid universitetet i Greifswald. Besvikelserna över den franska revolutionen och tillfredsställelsen över dessa utnämningar tycks ha haft en viss lugnande inverkan på den självständiga och stridbare författaren.

Författare, som inte tror på vare sig kyrkan eller överheten utan tar avstånd från bägge, är tunnsådda under äldre tider. Sentida radikaler hittar inte många föregångare, men Thomas Thorild är en av dem. En och annan har under århundradenas lopp intresserat sig för den egensinnige skalden, och till intresset har även bidragit, att han var en föregångare till romantiken. År 2007, nästan 200 år efter hans död, bildades Thomas Thorild Sällskapet, som har givit ut föreliggande antologi.

Somliga artiklar är snarast essäer, men andra är forskningsinlägg. Ämnena är högst olika, och i vissa sammanhang är Thorild snarast en biperson. En man som framträder i helfigur är litteraturvetaren, socialdemokraten och Thorildforskaren Stellan Arvidson, som i Thorild fann en själsfrände. En av ingångarna till Thorild blev universitetet i Greifswald, där Arvidson kom att tjänstgöra. Arvidson var en glödande beundrare av DDR, försvarade Berlinmuren, vägrade att ta avstånd från den sovjetiska inmarschen i Tjeckoslovakien och var otröstlig efter DDR:s undergång 1990. Statsminister Tage Erlander betecknade Arvidson som en ”dubbelidiot”, och Arvidson miste sin riksdagsplats 1968. Alla har vi våra blinda fläckar, och DDR var en av Arvidsons. Birgitta Almgren har tecknat bilden av Arvidsons liv med Thorild och finner, att Arvidson med tiden gör Thorild alltmer socialistisk. Stefan Jonsson har utrett Arvidsons insatser inom den marxistiska litteraturforskningen i Sverige. Thorild var visserligen ett av Arvidsons ämnen, men här finns skalden långt i bakgrunden.

Som motsats till dessa uppsatser framstår Nils Erikssons utförliga och välskrivna artikel om den fattige bohuslänske studeranden Thomas Thorilds

mellanhavanden med lektorn och kyrkoherden, senare biskopen, Martin Georg Wallenstråle. Med häpnad finner man, att Thorild i början av sin bana på alla sätt gick till väga så som fattiga skalder brukade göra vid denna tid. De uppvaktade sina gynnare och andra högt uppsatta med hyllningsdikter och underdåniga tiggarbrev. Utbytet blev i detta fall ringa och kan möjligen ha bidragit till att Thorild inte fortsatte på den inslagna vägen.

Otto Fischer skriver om Thorild och talekonsten. Även inom detta område var skalden högst egensinnig. De flesta talare strävar efter att anpassa sig efter sina åhörare, så att dessa förstår och kan följa med, men Thorild ansåg, att talarna skulle anpassa sin stil och sin framställning efter ämnet. Det bekymrade honom föga, om somliga åhörare inte kunde begripa eller hade svårt att följa med. Thorilds framställning har alltsedan 1700-talet ansetts vara oklar och svårbegriplig. Hans stilkonst är någonting för sig.

Carola Häntsch försöker utreda, om Thorild har påverkat den tyske landskapsmålaren Caspar David Friedrich. Hon går noggrant igenom tidigare forskningsinlägg och jämför de båda männens uppfattningar med varandra. Några bindande slutsatser kan hon dock inte dra. Läget blir snarare mer invecklat i och med, att hon upptäcker likheter mellan Friedrich och Kant samt mellan Kant och Thorild.

Antologin ger åtskilliga smärre pusselbitar till bilden av Thorild. Vill man få en helhetsbild, bör man dock gå till Kenneth Gustafsons levnadsteckning över skalden, utgiven med stöd av Svenska Akademien samt Kungliga och Hvitfeldtska stiftelsen. Föreningen Kungälv's Musei Vänner och Thomas Thorild Sällskapet står som förlag, och bokens titel är: *Thomas Thorild: Skalden – rebellen* (2010, 132 sidor, illustrationer). Denna levnadsteckning är en utmärkt översikt och sammanfattning. Gustafson har läst allt av betydelse, som har skrivits om skalden. Tack vare hans litteraturförteckning kan andra forskare lätt gå vidare i detta ämne. Som man kunde vänta blev det i första hand Gustafson själv som gick vidare med Thorild. Gustafson har även satt de andra forskarna och författarna i rörelse. Thorild var sin tids Strindberg, och sådana människor kan inte undgå att intressera andra.

Lars Gahrn